

OOSTVLAAMSCH ZANTEN.

Mededeelingen van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen.

DRIEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT.

De leden ontvangen de mededeelingen gratis
Jaarlijksche bijdrage voor het lidmaatschap :
12 frank

Redaktie: F. Van Es, Brabantstr.
29, Aalst.
Postcheckrekening 2043,98.
P. Luyckx, Gent.

Prijs per n^o: 3 fr.
Bijzondere prijzen voor openbare boekerijen

DE FOLKLORE - TENTOONSTELLING

(van 16ⁿ tot 31ⁿ Juli 1927)

De folklore-tentoonstelling door onzen bond ter gelegenheid der Gentsche feesten ingericht mag een waar succes genoemd worden. Terecht mogen wij fier zijn op hetgeen onze jonge kring gepresteerd heeft, gelet vooral op de geringe geldmiddelen, waarover wij beschikten. Doch aan geestdrift heeft het nooit ontbroken. Maandenlang werd deze tentoonstelling met taaien wil voorbereid, maar bijzonder in de laatste veertien dagen was de werkzaamheid van de tentoonstellingskommissie buitengewoon groot, zoodat de bezoeker, die het gewezen oudheidkundig museum in zijn verlaten en vervallen toestand gezien had, met verbazing en welgevallen de oogen weiden liet over al die schatten daar samengebracht en geordend in dit eerbiedwaardig gebouw, nu omtooverd in een der schoonste folklore-tentoonstellingen, die wij ooit in Vlaanderen te zien kregen.

Eerst en vooral hulde aan den konservator, E. H. Celis, en aan den sekretaris der kommissie, den heer P. Luyckx, de twee spijlen van de inrichting! Ook hulde aan de h.h. Trefois, Verlodt, De Raedt, Soenen, Speltinck, De Moor, De Vynck, Van den Broucke, de Tracy. Apers, Haeck en Coppejans voor de toewijding en den noesten vlijt, waarmede zij hun taak volbracht hebben! Hulde ock aan de Fonteyne en het St. Jorisingilde, die ons zoo welwillend hun schatten in bruikleen geschonken hebben! Verder nog dank aan de talrijke schenkers, aan de pers, die ons zoo krachtig en doelmatig bijstond!

Op Zaterdagmiddag 16 Juli, om halfvier, greep de *plechtige opening* plaats. Een groot aantal overheden en leden waren aanwezig, onder wie de h.h. burgemeester Van der Stegen, schepenen Siffer, De

Saegher, mej. Boonants, de heer Urb. Van de Voorde, afgevaardigde van den Minister van Kunsten en Wetenschappen, verschillende gemeenteraadsleden, de heer V. de Meyere, konservator van het Folklore-museum te Antwerpen, de heer Crick, konservator van de Folklore-afdeeling van het Museum van het Jubelpark te Brussel, de h.h. M. De Meyer, De Vis, folkloristen, enz. Onze voorzitter, Prof. P. De Keyser, sprak volgende welkomrede uit :

Heer Burgemeester, Heer Afgevaardigde, Dames en Heeren,

Als voorzitter van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen beschouw ik het als een bijzonder aangename plicht U allen welkom te mogen heeten in dit eeuwenoud gebouw, dat geroepen is een nieuw museum, een museum voor folklore, te herbergen.

Wellicht zijn er onder U, die, bij het nieuws van het inrichten van een museum voor folklore, een oogenblik zullen gedacht hebben dat Gent, de stad der monumenten, al musea genoeg had. Gent bezit inderdaad, tot zijn en ons aller geluk, een aantal voortreffelijke musea, die blijk geven eenerzijds van de opgewekte intellectueele en artistieke bedrijvigheid hier ter stede, anderzijds van de pieteit van talrijke Gentenaren voor een zeldzaam roemrijk verleden.

Is het niet steeds met fierheid in het hart en blijdschap in het oog dat we, jaar in, jaar uit, de verbaasde vreemdelingen den weg wijzen naar de heerlijke gebouwen van het oude Gent ? En hebben we niet het prachtig Oudheidkundig Museum van de Bijloke, dat onder bevoegde en verkleefde leiding, uit de eerbiedwaardige muren van dit lokaal is gegroeid ?

We houden van het verleden, van het geschiedkundig verleden van Gent, waarin onze voorouders, naar het woord van den dichter : « tot de volkren spraken, het hoofd fier opgeheven », we houden van de gebouwen en de kunstgewrochten, die tot op onzen dag getuigen van hun kunstzin en van hun welvaart, maar we houden bovenal van het volk, van dat brokje menschheid, die, bij de samenvloeiing van Leie en Schelde, in de schaduw, van onze Gentsche torens en fabriekschouwen, heeft geleefd en gestreefd, gearbeid en gezwoegd, geleden en gestreden, gebeden in tijden van nood en gevaar, gejubeld in tijden van overwinning en zege.

We houden van het Gentsche volk, groot in de geschiedenis, groot in zijn kamp voor de gemeentelijke vrijheden, niet minder groot in de werken van den vrede : arbeidzaam en kunstlievend.

Zei Burgemeester Jan Van Ryswyck in een onvergetelijke redevoering niet terecht? « Heilig ja, is de geboortegrond, heilig en aandoenlijk de plek waar onze wieg heeft gestaan, het ouderlijk huis dat de balling, wanneer hij zijne oogen sluit, terugziet in zijn hart. Maar het Vaderland is meer dan de geboortegrond, het is ook het volk met zijn aard en zeden, met zijn verleden, met zijne overleveringen, zijne deugden en gaven ».

Er is een tijd geweest dat de geschiedenis was de geschiedenis van koningen en keizers, van oorlogen en veldslagen, van opstanden en volkshelden. Die tijd is thans voorbij. Meer en meer is het besef doorgedrongen dat het volk, gansch het volk, aandeel heeft in den groei en den bloei, evenals in de verwording van een beschaving, dat zijn eigenaardige levensbeschouwing, zijne zeden en gebruiken als een zuurdeesem hebben gewerkt op zijn lotgevallen en die prachtige uitstralingen hebben veroorzaakt waarvan de geschiedenis ons de afwisselende tafereelen aanbiedt. Voorzeker onderschatten we de diensten niet die groote vorsten en groote mannen op allerlei gebied aan hun volk hebben bewezen. Zij zijn de zieners, de profeten geweest, die, dikwijls geboren uit de onderste lagen van het volk, de massa hebben vermogen op te zweepen tot grootsche onvergetelijke daden, die in lengte van dagen door het nageslacht met dankbare ontroering zullen herdacht worden.

Of zij waren de schenkers van een hoogere beschaving, die, afdruipend van hun geestelijk hoogland, langzaam het volk heeft doordrenkt van hoog tot laag in zijn algemeene beschavingspeil heeft doen stijgen.

Jammer genoeg ging stijging van de verstandelijke cultuur bij een volk dikwijls genoeg gepaard met miskennis van de volksbeschaving.

In verlichte eeuwen als de vorige en de onze schijnt er geen plaats meer te zijn voor de sagen, legenden en tooversprookjes, voor het planten van Meiboomen, voor het vieren van de Pinksterbruid, voor het aansteken van St.-Pieters- en St.-Jansvuren, voor die aandoenlijke liederen op Kerstdag en Driekoningenavond, van typische kermis- en karnavaljolijt, van die oude, eenvoudige volksvermaken als mastklimmen, kegelen of blaasroerschieten, voor die honderden gebruiken en gewoonten, die de overlevering als een kostbare schat van volkspoëzie ons heeft bewaard uit een grijs verleden.

Romantisch, zullen sommige denken, wat kwalijk past in den tijd van auto's, radio en vliegtuigen. Weg er mee!

Alsof auto's, radio, vliegmachines, niet al lang voorzien waren in de volksverbeelding, die sedert eeuwen wagens zonder paarden, sprekende boomen en zingende steenen, vliegende menschen en draken heeft uitgedacht.

Romantisch, wel zeker, of beter poëzie, die we allen, moderne werkelijkheidsmensen immers broodnoodig hebben om niet ellendig te verdorren en te verkwijnen te midden van onze machines en onze velerlei boeken en papieren en heel het ingewikkeld raderwerk van onze hedendaagsche maatschappij. Is dat soms niet een der redenen dat folklore in ruime kringen is doordrongen en tegenwoordig een belangstelling geniet, die vroeger meer naar zuiver historische onderwerpen ging !

Folklore is immers de poëzie van het volksverleden. Het is het rijk van de volksfantasie in de ruimste beteekenis van het woord, een fantasie, die zich uit de duizenderlei schakeeringen : van de nietigste voorwerpen tot de statige Reuzen en de « juweelen » uit onze optochten en ommegangen. Dikwijls wordt de folklore met oudheidkunde, met archeologie verward. De oudheidkunde beschrijft de bouwstenen van het verleden, waarmede de geschiedkundige zijn gebouw, zijn synthese optrekt. De archeologie is een hulpwetenschap van de geschiedenis en van de kunstgeschiedenis. Zonder haar bouwt de historicus op drijfzand.

Folklore is de studie van het volksleven. Door de folklore worden we bewust van de roerselen van de volksziel, van de wetten, waaraan ze gehoorzaamt. Ze beschrijft en interpreteert ; zij is in de eerste plaats kennisname van de volksziel : volkspychologie.

Een folklore-museum mag niet zijn, zoals Edmond Picard eens gezegd heeft van de folklore : « Le catalogue des choses mourantes ». Van een folklore-museum moet leven uitgaan ; verjonging van de ouderen van dagen, vernieuwing voor de jongeren.

De opvoedende rol van een folklore-museum ligt o. i. vooral in het opwekken van gevoelens van jeugd, van humor, van levenslust.

✕ Wij, folkloristen, zijn geen « laudatores temporis acti », geen belagers van het hedendaagsche of het moderne. Wij treuren niet over voorbijgegane tijden, wij wenschen geen terugkeer tot vroegere toestanden, waaruit we doorgaans gegroeid zijn door al de kracht van de moderne samenleving, maar wat we vragen, dat is : piëteit voor het volksleven in het verleden en in het heden, eerbied en liefde voor de volksziel, in al hare uitingen !

Getrouw aan de spreuk van het Gentsche wapen : « Fides et Amor, Hou ende Trou », heeft het stadsbestuur zijn plicht tegenover

het initiatief van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen gekweten. Dit lokaal en een milde ondersteuning danken wij aan zijn « trouw » aan het verleden, aan zijn « liefde » voor het Gentsche volk. In naam van den Bond, breng ik hier aan Gents vertegenwoordiger, den heer Burgemeester, mijn innigsten dank over.

Deze tentoonstelling van het Gentsche volksleven, de inzet van het Museum voor folklore, ware niet mogelijk geweest zonder de medewerking van velen. Daarom dank aan de milde schenkers, waaronder het Provinciaal Bestuur en de talrijke verzamelaars, die ons met de meeste bereidwilligheid echte « schatten » van volkskunst hebben afgestaan, dank aan de aloude vereenigingen en gilden, als de St. Jorisdilde en de Fonteyne, die op schitterende wijze deelnamen aan deze tentoonstelling, dank aan de officieele lichamen, zooals de Universiteitsbibliotheek, die haar prentenkabinet tot onze beschikking heeft gesteld, dank vooral onze verkleefde medeleden en medewerkers, die dag en nacht hebben gewerkt om deze prestatie van Gentsche folklore mogelijk te maken. Is het ons veroorloofd onze vraag te herhalen ?

Is een museum voor folklore wel noodig te Gent ?

Onze nog jonge vereeniging heeft de handen uit de mouwen gestoken en met den overmoed van de jeugd, zijn we met een handvol aan het werk gegaan. Ons antwoord op de vraag *is deze tentoonstelling*.

Bezocht ze en oordeelt !

De heer Burgemeester antwoordde als volgt :

MEVROUWEN, MIJNHEEREN,

Het inrichtend komiteit dezer tentoonstelling wensch ik ten zeerste geluk met het genomen initiatief en met den bereikten uitslag. Heer Voorzitter, in de uitstekende rede welke wij zooeven hebben gehoord, zijt U erin gelukt vooral te doen uitschijnen welk buitengewoon belang de studie der Folklore oplevert, waartoe zich in alle landen de geschiedkundigen en de oudheidkundigen meer en meer aangetrokken voelen. Men heeft ingezien dat, om het genie, den geest, en den aard van een volk te doordringen, het niet enkel volstaat zijn roemrijke geschiedkundige gebeurtenissen te kennen, zijn nijverheid, zijn letterkunde, zijn kunst ; men moet ook zijn intieme gezinsleven nagaan, in den loop der eeuwen de verandering volgen der zeden, der gewoonten, der volksgebruiken.

Uwe onderneming zal de groote verdienste hebben de aandacht van het publiek op die waarheden te vestigen en de nieuwsgierigheid te wekken. Want men moet bekennen dat het meerendeel der Gentenaars,

die dagelijks door onze straten gaan, welke zoo rijk zijn aan geschiedkundige herinneringen en onze eeuwenoude gebouwen voorbijloopen, heel weinig weten over het leven onzer voorvaders, waarvan die overblijfsels de getuigen zijn geweest; enkele treffende en opvallende bijzonderheden in de gewoonten hunner grootouders duiden voor hen nauwelijks aan, welke geleidelijke omwenteling is ingetreden in onzen smaak, in onze bezigheden, in onze werkwijzen en in onze vermaken.

En nochtans, welke toenemende belangstelling en welk innig genoegens verschaft ons de studie van hetgeen het volksleven, het beroepsleven, het familieleven is geweest en geworden der geslachten die elkander hebben opgevolgd; hoe veel dieper voelt men zich gehecht aan zijn land, aan zijn stad, aan zijne medeburgers, wanneer men aldus hun geest en hun karakter heeft kunnen doordringen in al hetgeen hun meest eigen is geweest.

In dit opzicht is er niets welsprekender dan het leven der dingen, het onderzoek der voorwerpen, die zoo roerend en aangrijpelijk aan de menschen de feiten herinneren van vroeger, of een gansche gebeurtenis uit het verleden weer in het geheugen kunnen opwekken.

In vele andere landen werden musea voor folklore ingericht en ik heb er zeer merkwaardige bezocht namelijk in Duitschland, in Noorwegen en in Denemarken.

Met ziet er in: sommige buitengewoon schilderachtige binnenhuisjes, woningen van boeren en ambachtslieden uit verscheidene tijdperken, dit alles kleurig aangevuld met de zoo eigenaardige nationale kleederdrachten.

De tentoonstelling welke heden wordt ingehuldigd, is een eerste stap naar de stichting van een museum, dat ongetwijfeld in de toekomst een nieuwe aantrekkelijkheid zal uitmaken voor onze stad, terzelfdertijd als een opvoedingsmiddel voor onze bevolking, welke daardoor zal geneigd zijn beter de geschiedenis onzer stad te willen leeren kennen.

Ik ben overtuigd dat de belangstelling welke Uwe onderneming zal wekken bij het publiek, dit laatste ook zal aanzetten Uwe pogingen te steunen en dat de kern die thans door U werd samengesteld spoedig zal aangroeien door milde giften en talrijke bruikleeningen. Ik ben zeker dat er in vele oude huizen menige voorwerpen op de zolders verstoken blijven, terwijl zij Uwe verzameling zouden kunnen aanvullen.

Ik wensch dus van harte dat Uwe tentoonstelling grooten bijval moge oogsten, dat zij de aandacht van het publiek moge vestigen op de studie der plaatselijke folklore en dat Uw gelukkig initiatief in de

toekomst moge bekroond worden met de opening van een folkloremuseum.

Ik betwijfel niet dat het voor Uwe pogingen de belooning zou zijn naar dewelke U het meest hebt getracht; door Uwe taak met geduld en volharding voort te zetten, zult U de erkentelijkheid der Gentsche bevolking hebben verdiend en daarom wensch ik U nogmaals hartelijk geluk.

Daarna hield de heer Urb. Van de Voorde volgende rede:

Heer Burgemeester, Heeren Schepenen, Damen en Heeren,

Ik dank U, namens den Heer Minister van Kunsten en Wetenschappen, voor de uitnoodiging die U zoo vriendelijk geweest is hem te laten geworden. Ik kan U verzekeren, dat de heer Minister uw werk een warm hart toedraagt en dat hij dan ook niet nalaten zal het bij gelegenheid, en in de mate van het mogelijke, te steunen.

De Folklore immers, al gaat ze wel eens door voor een bescheiden wetenschap, is van een beteekenis die nauwelijks kan worden overschat. Denken wij, te midden van alle de herinneringen aan het verleden die, spreken uit deze eenvoudige voorwerpen van dagelijksch gebruik, aan het vers van den grooten Gezelle:

Als de ziele luistert,

Heeft het al een taal dat leeft . . . . .

Want in de sfeer van wijding waarin hier alles staat zijn deze voorwerpen waarvan, als het ware een stuk van Vlaanderens verleden kleeft, van een intens en eigen leven gaan trillen, en als thans « de ziel luistert », spreken ons deze eenvoudige dingen diep van het eigendommelijkste, het heiligste, het onverwoestbaarste van ons ras, zijn getrouwheid aan eigen aard en eigen zeden en eigen traditiën, aan zijn geringe genoegens en oubollige volksvermaken en van zijn aangeboren kunstzin ook, waaruit hoogere schoonheid zich kan ontwikkelen. En daarom, om de liefde en de volharding die nodig zijn geweest om al deze getuigen te vereenigen aan het verleden van ons volk, waarbij we hier allen communieerden in Vlaanderens ziel, nogmaals, namens den Minister, mijn innigen dank.

Onder de kundige leiding van den E. H. Celis bezochten daarna de genoodigden de tentoonstelling, waarvan het motto zou kunnen luiden « Er was ne keer . . . . . » woorden geschreven onder den schilderachtigen groep aan den ingang: « Grootje vertelt een sprookje aan haar kleinzoon ».

Ingang der tentoonstelling.

De boerenkeuken.

Daarnevens zien wij de interessante zichten van Oud Gent, meest oude gebruiken voorstellende (van de bibliotheek der Hoogeschool), in de eerste zijkapel de boerenkeuken, zoo getrouw weergegeven door den heer De Raedt; in de tweede de schattige verzameling oude druksels van den heer Soenen; in de derde het godsdienstig leven met de bedevaartvaantjes, de kapelletjes, de private verzameling van den E. H. Celis. Aan de zoldering en de muren der zijbeuk hangen de prachtige vaandels en uithangborden van Oud-Vlaanderen uit de Gentsche tentoonstelling van 1913. De stemmige en rijke stand van het St. Jorisdigilde (4° zijkapel), met daarnevens de schatten van de Fonteynisten, (5° en 6° kapel) geven ons een diepen kijk in de geschiedenis van onze schutters- en tooneelgilden. Wat verder hangen de poppen van den E. H. Van den Broucke en staat het tooneel van het Spelleken van de Muide. Tusschenin (in de zijbeuk) de rijke verzamelingen almanakken, volksliedjes en boekjes (van de bibliotheek der Hoogeschool en van den h. Speltinck), oude wandelstokken, wijnglazen (van den h. Speltinck), reisgidsen en kaarten, spotprenten met betrekking tot de eerste spoorweglijnen. Verder, in de hoofdbeuk, vinden wij in een bonte afwisseling: vaandels en kentekens van maatschappijen, oude kleederdrachten, de reuzen van de Heuvelpoort, de koppen van de Gentsche reuzen Paris en Helena; houten muziek-instrumenten, waaronder de waarlijk eigenaardige van « Het Houten Muziek » van Hamme-Zogge; voorwerpen betrekking hebbende met het bijgeloof, de volksspelen, de volksgeneeskunde, het doopsel; de centenblaadjes. Te midden hangen de werken (schilderijen, pentekeningen, gravures, akwarellen) van Gentsche schilders, volkskundige tafereelen of volkstypen voorstellende, waaronder vooral die van den heer De Bruycker, echt Breugeliaansch van trant (verzameling van den heer Speltinck), en die van Alexander ons getroffen hebben. Daarbij voegen wij nog het smakelijk Gentsche sneukelgoed, voor de gelegenheid gebakken door den heer De Vynck, een verzameling zeldzame patacons en last not least de boerenherberg, waar het bezoek eindigde en waar de aanwezigen en de pers met een laatst dankwoord van den E. H. Celis begroet werden. Hij noodigde allen uit een pint Gentsch bier te drinken, met een harde mastelle bedekt, « pintje dek », die hij aanbood met den gullen wensch van vroeger: « A vous ! »

De tentoonstelling bleef de eerste week alle dagen open. Op aanvraag van den heer Burgemeester was ze ook toegankelijk voor het publiek op Donderdag 28 en Zondag 31 Juli. 6214 toegangskaartjes werden verkocht, wat van haar grooten bijval getuigt.

De " Doolhof ,, van het Folklore Museum

(Afdeeling: Volksgeloof)

's Weerelts Doolhof

van Francies De Smet (1703)

De gewoonte door middel van gekleurde tichels een kronkelweg of doolhof te vormen in het midden van de kerken is zeer oud. De oudste van de ons bekende zoogenaamde „ labyrinten „ of doolhoven in de Fransche kathedralen dagteekenen uit de XIIe eeuw. Een der meest aangehaalde labyrinten in de geschiedenis van de middeleeuwsche bouwkunst is datgeen van de wereldberoemde kathedraal van Reims. Aldaar wordt het „ labyrint „ genoemd: „ dédale „ of „ Maison Dedalus „ ook wel „ méandre „ „ lieue „ of „ chemin de Jérusalum „. De drie eerste benoemingen zijn van geleerden corsprong, ofschoon in sommige kerkelijke labyrinten, zooals in dit van de oude basiliekerk van Orléansville (Algerië), Theseus en de Minotauros werkelijk verbeeld worden. De twee laatste benamingen: „ lieue „ of „ chemin de Jérusalem „ slaan op christelijke gebruiken.

In stede van verre en moeilijke pelgrimstochten naar het Heilig Land te ondernemen om in den weg van Jerusalem naar den Kalvarieberg (in herinnering aan den Kruisweg) te betreden, stapte men al biddend langs de kronkellijnen van het „ labyrint „ in de kerk. Op die wijze verdiende men zekere aflaten, die al naar mate van de boetvaardigheid van den berouwhebbenden zondaar — gewoonlijk werd de weg op de knieën afgelegd — groot of klein waren.

Prachtige labyrinten vindt men, behalve te Reims, te Sens, te Chartres, te Amiens, te St. Quentin, te St. Omaars.

Over den oorsprong van deze kerkelijke doolhoven verkeert men in het onzekere. Sommige oudheidkundigen zijn overtuigd van een heidenschen oorsprong, een opvatting, die voornamelijk gestaafd wordt door het feit dat antieke monumenten te Pompei, te Salzburg, te Verdes (Frankrijk) gelijksoortige doolhoven vertoonen.

Waarschijnlijk werden die Romeinsche doolhoven nagevolgd in de eerste Christelijke basilieken, zooals in de St. Michiel te Pavia en in de reeds vermelde basiliek van Orléansville.

Deze traditie bleef aldus bewaard tot in onze middeleeuwsche kathedralen en zelfs tot in onze burgerlijke gebouwen, want te Gent vertoont de vloer van de Groote Zaal van het Stadhuis een "labyrinthus ofte doolhof", (Marcus Van Vaernewyck), blijkbaar een navolging van den kronkelweg in de St. Bertenskerk te St. Omaars. (Zie hierover een belangrijke mededeeling met teekeningen van ons medelid, den Heer Conservator A. Van Werveke, in het "Bulletin der Maatschappij van Geschied- en Oudheidkunde te Gent, „ 1907, bl. 138).

Deze doolhoven waren groot genoeg om door volwassen personen bewandeld te worden, maar waarschijnlijk vonden ook de kinderen er groot genoeg langs de kronkellijnen te loopen. Dit was overigens een der redenen waarom de kanunniken van de kathedraal te Reims in de XVIIIe eeuw het labyrint deden uitbreken, om het luidruchtig spelen van de kinderen in de kerk te beletten.

Waarschijnlijk heeft de geestelijkheid reeds vroeg bezwaar gemaakt tegen de groote labyrinten in de kerk, want verschillende kerken bezitten uit vroeger tijd labyrinten van geringe afmetingen, niet langer aangebracht in den vloer, maar geplaatst tegen een der binnenwanden van de kerk. Dergelijke kleine steenen doolhoven heeft men nog in de kathedraal te Poitiers en in de abdijkerk te Toussaint (Marne). Overal elders vindt men thans de ons welbekende kermiswegen, die aan dezelfde vrome behoeften tegemoet komen als het oudere "labyrint". Het "labyrint" van Toussaint is niet grooter dan 0^m,25 in het vierkant. De kronkelweg werd aldaar onder het pevelen van gebeden met den vinger afgelegd.

Onze "Doolhof", van het Folklore-Museum (een gift van den Heer Terneus van Gent) behoort tot dit laatste type. Hij is vooral eigenaardig, omdat er een tekst bij behoort, die al de gangen van den doolhof vult. De titel ervan luidt: Sweerelts Doolhof. De teekening is, blijkens het onderschrift in den doolhof zelf, het werk van Francies De Smet, filius Pieters, die zijn doolhof in het jaar 1703 met zwarten inkt op papier vervaardigde. In de gangen van den doolhof is de tekst met rooden inkt in rondschrift geschreven; het slotgedicht in loopend schrift met zwarten inkt staat onderaan

de teekening. De afmetingen van het tamelijk gehavend blad zijn ong. 41 cm. hoog bij ong. 33 cm. breed, daarvan beslaat de doolhof ong. 29 cm. hoogte bij ong. 24 cm. breedte. (de teekenaar was blijkbaar geen meetkundige).

De tekst schijnt ouder te zijn dan 1703, sommige uitdrukkingen zouden hem thuis wijzen in het begin van de 17^e eeuw. Meer dan waarschijnlijk is hij dus geen pennevrucht van Francies De Smet, die hem misschien naar een kerkelijk voorbeeld of uit een godvruchtig boekje zal hebben opgeteekend.

We laten hem hier volgen in een getrouw overschrift :

Sweereelts Doolhof.

 Och heere der heeren [,] ick mach wel klaghen
het begin van myne sondighe daeghen,
ich magh wel claghen myn verdriet, en syn seer druckelyk,
dat ick altydts dus ben ongheluckiglyk,
waerdat ick loope ofte my keere,
maer ick verdole in de weirelt soo lanc soo meere,
ick soecke het eynde maer ick ben noch int midden,
om gratie wil ick den heere bidden,
opdat hy my soude verleenen eenen salighen uytganck,
want van my selven ben ick snoode ende kranck,
o godt hoe sal ick hier toe gheraecken,
dat ick des doodts nodt ongheschent mocht kraecken,
ic soeket hier ic soeket daer,
des weirelts omloop valt mij te swaer
ick hebbe ghelooopen soo menighen tyt
maer wat ick loope ic vinde kleyn profyt,
ick vinde my selve geheel ongherustich,
zeer onghetroost en onlustich
ick vinde my selve in een prisoen
vervremt van my selve om sweereelts saysoen,
in eenen doolwech seer wonderlyck van paden,
daer myn sinnen ende verstandt tot ondeughden raden,
wat wil ick dan maecken, aerm sondigh mensch,
mocht ic my selven met eenen wensch,
uyt desen doolhof wenschen, op myn vry voeten,
ic soude my wachten, van noch te ontmoeten,

selcken dangier als ic nu ben bekomen,
hy is wel salich die tot synder vrome
niet en is becommert met swerelts treken,
wel hem die in tydts hier af is gheweken,
wat sal ic maecten ofte gaen beginnen,
als my verstroyt syn alle myn sinnen,
het volck des werelts slept my altyt naer kranckheyt des
waer ic ben ofte waer ik gae (vleesch,
in tentatie des duyvels door nydich ghequel
treck my de sonde ter eeuwigher hel,
de werelt van buyten, den duyvel van binnen,
verblint myn ooghen, hert en sinnen,
dat ick niet en mercke myn sondighen staet,
nochtans sie ick wel dat met my quaelyck gaet,
o krancke nature suldy noch lange dolen,
en u sinnen strecken tot ander scholen,
dan christus ghelert heeft binnen syn leven,
hy heeft de werelt verwonnen sonder sneven,
den duyvel de sonde de doodt besonder.
omdat ghy daer niet meer en sout comen onder,
maer ghy en wilt u selven geen geweld andoen,
gy maectt u vyanden tegen u selven koen,
dit syt gy seker dus wilt u wachten
soo en suldy naemaels maeken geen clachten
en ander menschen gheve ic vermaen,
dat sy de werelt haer intyts ontslaen,
eylacen hoe wonderlyc loopt des werelts loop,
schoon int aenschouwen,
maer den meesten hoop,
comt int benouwen,
door haere loose treken,
doet sy de sinnen ende het herte breken,
ende int dolen comen groot ende cleene,
sy valt u schoon aen, sy doet u weenen,
sheeft menighen in valsheyt bedrogen,
en door desperatie in sonden ghetoghen,
dus laetse en keert u in tydts

soo en hebt ghy naemaels gheen ghekrijts,
 besietse wel eer ghyse betrouwt,
 behaechse u bemintse menich faut,
 maer siet voor u al ist dat ghyse besiet
 al behaegse u ghy en kense niet
 in alle dinghen is sy ongestadich,
 van (affare (1) menich) vyntse schoon,
 maer als ghyse gebruyckt weest op u hoet,
 want haer dienaers betaelt sy altijd met quaeden loon,
 met droefheyt, swaerigheyt ofte met de doodtscroon,
 sy is eenen doolhof en een woeste waerande,
 die menighen jonghen mensch gebrocht heeft tot schanden,
 daerom wandelt doch wysselyck nacht en dagh
 aensiet het eynde (waer dat)
 sy (u b) rynghen mach,
 het is de doodt ic seght u voorwaer
 hiertoe bringht u de werelt openbaer,
 o bedrieghelycke schoonheyt,
 wat swaer tormynten syn u bereyt,
 die u betrouwen en beminnen
 al en kunnen sy 't niet wel versinnen,
 godt verleene ons een saligh leven
 ende een saligh sterven
 opdat wij hier naemaels syn eeuwich Ryck moghen Beërven.

Amen.

Francies De Smet, Francies De Smet Filius Pieters : int jaer
 ons heeren jesu christii Anno 1703.

Ick ben den Rechten Wech spreeckt Christus waerachtich,
 [die jn my wandelt en sal niet doolen,
 Een Blinckende licht sal hem verschynen seer Crachtich,
 [maer die my verlaet die doolt in duyster hoolen,
 Ende de Eeuwige doodt sal hem fortsich Dormoen
 [Als een knaeghende worm otte bytende Schorpioen

(1) Manieren.

Wordt syn Conscientie door sweerelts versantien,
[Al thoont u de weerelt haer schoon samblantiën
Laetse vaeren en blyft in den Wech des heeren,
[soo en sydy niet verblint jn al haer substantien
Sydy jn haeren Doolhof Wilter Ras uyt keeren,
[ofte anders Blyft ghy jn Duyster Verleeren
Want eeuwigh te Doolen is Groot verdriet,
[de Weirelt is Idel en ghy Broos als een waeyende Rict.

Anno — 1 7 0 3.

Dr P. De Keyser.

BIBLIOGRAFIE :

- E. Viollet - Le-Duc - Dictionnaire raisonné de l'Architecture française du XIe au XVIe siècle, Tome 6e, p. 152, Labyrinthe.
L. Pâris. - Mémoire du mobilier de Notre-Dame de Reims.
M. Amé. - Carrelages émaillés du moyen-âge et de la renaissance.
C. Eulant. - Manuel d'archéologie française, I Architecture religieuse (1902) p. 719. Accessoires de l'architecture religieuse : labyrinthe (met afbeeldingen).
A. Van Werveke. - De vloer der Groote Zaal van het Stadhuis. Bulletin der Mij. van Geschied- en Oudheidkunde, 1907, blz. 138 (met afbeeldingen).
F. De Potter. - Gent door de eeuwen heen, I, 210.

Het " Houten Muziek ,, van Hamme-Zogge en de Fantasie-Muzieker.

Bij zijne opzoekingen naar materiaal en documenten voor de folklore-tentoonstelling te Gent, had Prof. Dr Paul De Keyser het geluk de hand te kunnen leggen op eene verzameling instrumenten van de volksmaatschappij " Het Houten Muziek ,, van Hamme-Zogge.

Naar aanleiding van deze vondst verzocht de heer De Keyser mij, de aantekeningen welke ik bezat over het "Houten Muziek", en de fantasie-muzieken, in de "Oostvlaamsche Zanten", te publiceeren.

Deze aantekeningen dagteekenen uit de jaren 1913 en 1914.

Mijne bronnen waren: Het archief van de maatschappij "Het Houten Muziek", van Hamme-Zogge, bestaande uit een paar schrijfboeken met de boekhouding der maatschappij van af 1868 tot 1913, en een reglement. 2^e Een tiental plakbrieven en programma's van feestelijkheden en festivals ingericht door "fantasie-muzieken". 3^e Mondelinge inlichtingen van wijlen de heeren Fr. Moortgat en L. Van Driessche, gewezen commissieleden van "Het Houten Muziek", van Hamme-Zogge.

*
* *

Wat is eigenlijk een "Houten Muziek", en wat bedoelt men met den naam "fantasie-muzieken"?

Muziekmaatschappijen welke in plaats van gewone koperen instrumenten, boertige namaaksels van instrumenten uit hout, blik, stroo, enz. gebruikten. Een "fantasie-muziek", is dus een soort parodie van de gewone volksfanfare of van een harmonie op het plattelend.

De studie van de fantasie-muzieken draagt dus bij tot de kennis van den volkshumor en de volksmentaliteit in 't algemeen.

Gedurende de tweede helft der vorige eeuw waren de fantasie-muzieken zeer talrijk in Oost-Vlaanderen. De meeste van deze maatschappijen waren zoogenaamde "houten muzieken". Behalve de "Keelblusschers", van Hamme-Zogge telde de gemeente Hamme nog vijf andere maatschappijen van houten muziek op de wijken 't Heedt-, Spurt-, Broek-, Ardooistraat en Moerheide; Gent had zijn houten muziek "De Gewillige Buikvulders"; Nieuwkerke, Elversele, Waesmunster, Castel, Denderleeuw, Denderhoutem, Cherskamp, Geeraerdsbergen, Wetteren, Massemen-Kortenbosch, hebben eveneens een "houten muziek", gehad. De instrumenten van deze maatschappijen waren

gemaakt uit haagstronken “ stobbels „ in het Zogsch dialect, en voorzien van eene fluit “ feep „ genaamd, elk lid van de maatschappij vervaardigde zelf zijn eigen instrument. Soms waren deze instrumenten geverfd ; in 't groen zooals die van Hamme-Zogge, in 't zwart zooals die van het “ Zwart Muziek „ van Haeltert. 't Gebeurde ook dat deze houten instrumenten niet eens voorzien waren van eene fluit en dat men er dan ook geen geluid kon mede verwekken, dan was het een “ Stom Muziek „ zooals dat van Wieze.

Dan hebben wij een tweede categorie van fantasie-muzieken de “ strooien muzieken „. Dergelijke maatschappijen hebben bestaan te Ressegem, Ninove, Welle, Hekelgem. De instrumenten van deze “ muzikanten „ waren vervaardigd uit stroo ; strooien vlechtwerk of houten vormen sierlijk omwonden met stroo, en voorzien van “ fepen „.

Bij de strooien muzieken evenals bij de meeste houten muzieken werd het gefluit van de “ fepen „ begeleid door een paar gewone koperen blaasinstrumenten en een trommel.

Een derde soort fantasie-muzieken waren de “ blikken-muzieken „. Wij kennen er enkele : de maatschappij “ Alle spelen zijn ons Vermaak „ te Gent ; “ Willen is Kunnen „ te Hamme ; “ Spaarzaam vermaak is teeken van Verstand „ te Geeraardsbergen. De instrumenten vervaardigd uit blik hadden den vorm van de verschillende koperen blaasinstrumenten van eene gewone fanfare. Zoo ook de “ Ijzeren-muziek „ ; “ De Roode Harp „ van Gent en van het “ Zinken muziek „ ; “ De Vereenigde Vrienden „, eveneens van Gent.

De “ houten en strooien „ muziek-maatschappijen versierden hun trommel en banier met hout en stroo ; de “ blikken, ijzeren en zinken muzieken „ hadden blikken, ijzeren en zinken letters en versieringen op hun banier en metalen banden van denzelfden aard aan hun trommel en “ grosse-caisse „.

Van een heel anderen aard waren de instrumenten van het “ hoornen muziek “ van Hamme-Meerstraat, met kenspreuk : “ De Vereenigde Vrienden „. Deze muzikanten bliezen op horens van allerlei grootte, van geiten en van runddieren. De maat-

schappij : " De Vereenigde Vrienden „ schijnt een groote bloei te hebben gekend en men vindt haar bijna op alle programma's vermeld.

Voorzeker hebben " De Beste Gentenaars „ met hun " blazenmuziek „ de fantasie wel het verst gedreven. Opgeblazen ingewanden, varkensblazen, darmen, enz. voorzien van een " feep „, dat waren hun instrumenten. De bombardon van de gewone dorpsfanfaren was hier vervangen door een dikken-darm welke de muzikant over zijn schouder rond het lijf droeg !

Over de volgende fantasie-muzieken heb ik geen de minste inlichtingen kunnen krijgen. Ik heb alleen hun naam vermeld gevonden op verschillende programma's :

Het " beenen-muziek „, " Eendracht maakt Macht „ van Antwerpen.

Het " rieten-muziek „, " De Geestige Jongens van Gent „.

Het " glazen-muziek „, eveneens van Gent.

Het " diamanten-muziek „, (??) " De Wallebakken van Aalst „.

Het " blokken-muziek „, " Vermakelijk van Geest, goedaardig van Hert „, van Denderhoutem.

* * *

Wat E. Van der Straeten zegt over het ontstaan van de zangmaatschappijen in Vlaanderen, is ook van toepassing op de fantasie-muzieken. Vele zangmaatschappijen hadden hun ontstaan te danken aan het feit dat de vereeniging niet voldoende bemiddeld was voor den aankoop van muziekinstrumenten en dat de leden zich uit nood, moesten tevreden stellen met zang in plaats van muziek. (Le théâtre villageois en Flandre, I 254). Veruit de meeste fantasie-muzieken kwamen uit arme gehuchten of volkswijken, men had lust eene Muziek-maatschappij te stichten maar de aankoop van koperen instrumenten was te duur, een houten of blikken muziek was eene welkome oplossing. Enkele kenspreuken van fantasie muzieken : " Vermaak naar Vermogen „ (Hamme) ; " Spaarzaam vermaak, teeken van Verstand „ (Geeraardsbergen) ; " Kleine Onkost, Groot Vermaak „ (Denderhoutem), bevestigen deze stelling.

Vanwaar kwam nu het voorbeeld ? Welk was het eerste en het oudste muziek ? Hier blijven wij het antwoord schuldig. Het oudste ons bekende fantasie-muziek is dat van Hamme-Zoggo, gesticht in 1849. Naar welke aanleiding ? Zonder hulp of steun van de gemeente Hamme, hadden de Zoggenaars met eigen middelen en grootendeels met eigen handen hun kerk gebouwd. De kerk moest gewijd worden. Het was feest. Een zaak ontbrak nog om het feest op te luisteren, een muziek. De harmonie van Hamme wilden ze natuurlijk niet uitnoodigen en ze stichtten het "houten-muziek „. Zoo luidt de overlevering. Over hun kenpreuk : " De Keelblusschers „ wordt het volgende verteld : Op het naburige gehucht Hansevelde, gemeente Zele, was een brand uitgebroken, enkele Zoggenaars, leden van het " Houten-muziek „ liepen er naartoe om te helpen blusschen, maar dat was niet naar den zin van de boeren van Hansevelde, die onze mannen op een aframmeling onthaalden en ze terugjoegen. Om hun wrok te koelen " pakten „ ze talrijke " potten „ op hun terugtocht en kwamen gansch bedronken thuis. Vandaar hunne naam : " De Keelblusschers. Hoogst waarschijnlijk zuivere volksetymologie !

In 1858 hadden de Keelblusschers onderling ruzie gekregen en tot 1868 heeft de maatschappij opgehouden te bestaan. Hun standaard dagteekent van het jaar 1869. 't Zelfde jaar richtten zij ook een festival in, waaraan al de fantasie-muzieken van den omtrek deelnamen, en welke een ontzaglijken volkstoeloop verwekte, zooals men er sedert dien, volgens de overlevering in Zogge, geen meer gekend heeft. Den 13 Augustus 1873 vierden " de Keelblusschers „ het décoratiefest van hunnen directeur " ievervollen en kluchtigen leeraar in harmonie en zang „ naar aanleiding van zijn vijftigsten verjaardag. Op den vooravond werden de feestelijkheden naar oud gebruik aangekondigd met geschut, en den eigenlijken dag had er een optocht plaats van de plaatselijke maatschappijen en de fantasie-muzieken uit den omtrek ; den jubilaris werd een eere-medalie geschonken en bij die gelegenheid werd er afgelezen " een deftige redevoering „ door Mr V. " beroemden letterkundigen. „ In 1878 werd te Hamme-Zogge eene fanfare opgericht ; er was meer welstand gekomen en

men had de middelen gevonden koperen muziekinstrumenten te koopen. Nu was het houten muziek van geen tel meer, het werd uitgejouwd.

Ahoe! Ahoe!
 Wij zijn de strobbers moe
 De Keelblusschers, Ahoe!

Desniettegenstaande bleven De Keelblusschers voet bij stek houden, maar zij verhaastten zich een zeer deftige kenspreuk te kiezen: "Vermaak naar Vermogen." Onder dezen naam is de maatschappij blijven voortbestaan tot 1914 en werd dit jaar terug heringericht.

*
 * *

Uit hetgene voorafgaat kan men reeds besluiten, dat er hier geen spraak is van eigenlijke muziek, noch minder van muziek-kunst. De uitvoeringen van de fantasie-muzieken bestonden dus gewoonlijk in het fluiten van volksdeuntjes. Volgens de overlevering had elk fantasie-muziek een kenmerkend deuntje, een "lijfstuk", dat haar eigen was.

Het lijfstuk van "De Keelblusschers", nu nog goed bekend, was "Sadere!",

SADERE!

Sa - de - re sa - de - re De
 ke - tel es ka - pot Sa - de - re Sa -
 de - re De ke - tel es ka - pot. En
 hout - je nie ka - pot ge - weest daer ou geen ka - tel - ken in
 ge - weest! Sa - de - re Sa - de - re De ke - tel es ka -
 pot

Daarop volgt op den toon van trommelgeroffel :

Broekpatatten, Broekpatatten,
Met pellen van visch.
Eten de boeren, eten de boeren,
As 't kermis is !

Een paar andere volksliedjes welke veel succes hadden en gedurende vele jaren " gespeeld „ werden door het " Houtenmuziek, „ waren de volgende :

HIJ ZET ZIJN MUTS OP ZIJ!

Handwritten musical score for the song "Hij zet zijn muts op zij!". The score is written on four systems of two staves each. The first system contains the first two lines of the song, the second system the next two lines, and the third system the final two lines. The lyrics are written in Dutch and are placed between the staves. The music is in a simple, folk-like style with a key signature of one flat and a common time signature.

En mijn lief heeft mij ver - la - ten en daal - om
en spant ik niet ! Mijn e - ten en mijn
sla pen en laak ik voor haal niet
Hij zet zijn muts op zij . hij trekt een oog op my ga . de
mee leid' hij ga . de mee leid' hij ba neen ik si val se zij .

II.

Er gebeuren vieze toeren,
Bij de jonkheid van ons land,
Principaal onder de boeren,
Mij dunkt dat Jan is heel plezant.

III.

En min lief is een spinder,
Eene spinder ja van stiel,
En hij spint om langs om minder,
En hij draegt een blauwe kiel.

EN IK BEN BLIJ !

Musical score for the song "EN IK BEN BLIJ !". The score is written on four staves. The first three staves contain the melody with Dutch lyrics. The fourth staff shows a bass line starting with the name "Mie". The lyrics are: "En ik ben blij en ik ben blij Dat ik mag hou-ven Dat ik mag hou-ven! En ik ben blij! en ik ben blij! Dat ik mag hou-ven den er-ten".

II.

En ja mee wie ?
En ja mee wie ?
Al met de dochter.
Al met de dochter,
En ja mee wie ?
En ja mee wie ?

Al met de dochter ja van Schele Mie !

En ten slotte dit liedje naar aanleiding van hunne deelneming aan het festival te Gent in 1868.

I.

Wie heeft er ooit een troep gezien
Zooals de Zogsche muzikanten ;
Het is een troep zeer vieze lién,
Ja allen van de vieste kwanten.

Refrein :

Boem la, Boem la la,
De Keelblusschers vivat.

II.

Zoo trokken zij onlangs naar Gent,
Om er een kampstrijd bij te wonen,
De Gentenaars waren content
Bij 't hooren van hun vieze tonen.

III.

Zij wonnen er den eersten prijs,
Alsook den prijs der meeste leden,
De Gentenaars beoordeelden zeer wijs,
Want zij wierden door niemand beneden.

Maar op de aanplakbiljetten en op de programma's van de fantaisie-muzieken vindt men gewoonlijk wat anders vermeld dan de volksliedjes, welke zij in werkelijkheid floten of zongen.

Een gedeelte van de titels van deze bekendmakingen zijn gewoon weg gecopiëerd van programma's van werkelijke muziek-uitvoeringen :

Ouverture " La Muette de Portici „

Pas redoublé triomphal.

(Op een programma van het zwart muziek : " De minnaars der Chope „ van Haeltert).

Mouvt. Marche der cantate Jacob van Artevelde, muziek J. A. Gevaert.

(Programma, houten muziek " Vrede en Eendracht „ Hamme-Moerheide).

Dat ging zoover dat de inrichters van de festivals in Hamme-Zogge tot tweemaal toe af te rekenen hadden met het gerecht voor miskenning van het auteursrecht.

Maar leute was de hoofdzaak en op de programma's vinden wij volgende uitvoeringen aangekondigd :

Ouverture. De spinazie groene kazak van Tistje Flinkaert. (zinspeeling op de groen-verkleurde redingote van J.-B. van Vossole) !

De groote krijgsbewegingen na den maaltijd van kletters met rapen, openingstuk door M. van den Bril.

Vermakelijke kwadril van 't jaar 7 voor al de oude vrouwen van Zogge en Meerstraat.

Hoog luzela nota of karoka, Mazurka voor Amazonen.

Prestissimo rigoletto stakato, oorkliertrekkend air uit het jaartal jaar VI.

Bij het nazien van de programma's en aanplakbiljetten was het mij opgevallen, dat er bij al die geparodiëerde titels zooveel verbasterd Italiaansch voorkwam. Van waar kwam dat? Wanneer een festival op touw gezet werd, was het den inrichters niet om doen in hunne bekendmakingen nauwkeurig aan te kondigen de airkens en liedjes, welke de deelnemende maatschappijen zouden ten gehore geven, maar een programma op te stellen zoo leutig mogelijk. Had een of ander maatschappij een komischen zet een leuke titel uitgevonden, de anderen aapten het na. Het houten muziek van Hamme-Zogge was wel het bloeiendste fantasie-muziek uit de streek en in vele punten werd haar voorbeeld nagevolgd. Rond de jaren 1880 had L. Van Driessche, toen voorzitter van het houten muziek van Zogge; eene reis gedaan naar Italië en had een paar woorden Italiaansch en enkele spreuken onthouden, welke hij te pas bracht bij het opstellen van de programma's. Volgende titel b. v. *Mazurka accelerando „ L'avarò non fa miente, beve se non quando tira le calza su terra d'altrui „* vindt men terug op programma's van Denderhoutem, Hamme-Ardoy, St Anna en Antwerpen.

Merkwaardig zijn de rhetorische titels welke getuigen dat er van den geest van onze oude rederijderskamers is overgegaan in de fantasie-muzieken.

De Hoogmoed déjeuneert met valschen roem, dineert met schande en soepeert met wanhoop. (Cherscamp).

Waarheid blijft groen, valscheit verdroogt spoedig. (Wieze).

Romaan : hoe Soerandel aan de deur gezet wordt door Olivier, groote vreugde door onherstelbaar verlies. (Hamme).

Dezelfde geest spreekt ook uit de didaktische kenspreuken van deze maatschappijen :

Het fantasie-muziek van Nieuwkerken : *Geringheid schendt geen eer — heeft op haar programma : Eenen meloen en een vrouws-persoon zijn moeilijk om kennen.*

Cherscamp : “ *Al wat blinkt is geen goud „* kondigt de melodie aan : *Een onschuldig vermaak hoeft niet te blozen.*

Het houten muziek van Hamme, wijk 't Heedt, speelde in 1896 te Elversele een mazurka : *Prijst de zee en blijft aan land, prijst de meiskens en blijft jong.*

Tenslotte geven wij hier een afschrift, van de bekendmaking van het festival voor fantasiemuzieken te Castel in 1874.

MET TOESTEMMING DER GEMEENTE-OVERHEID.

Gemeente Moerzeke, Gehucht Castel.

KLUCHTIG MUZIEK AAL FEEST
op 26 April 1874.

ter gelegenheid der plechtige inwijding van de Sociëteit
« Pootjes zullen Boompjes worden ».

SCHIKKINGEN :

Art. 1. De holle griet van Castel zal het feest van 's morgens vroeg met een oorverdoovend gerucht aankondigen.

Art. 2. De gebouwen zullen, indien het schoon weder is, bevlagd en versierd worden.

Art. 3. De stoet zal ten 3 ure namiddag bijeen vergaderen op de *Vijgenmarkt*, tegen het ondermutsen fabriek van Mijnheer Scheirlings. en daarna de volgende straten doortrekken : 1° *De Kwadevrouwenstraat* ; 2° *De Verkeerstraat* ; 3° *De Zottekousstraat* ; 4° *De Beddezeekersstraat* en misschien *het Hespandievenstraatje*,

Art. 4. Het Sliddermuziek van Castel, " *Pootjes zullen boompjes worden* „ zal het feest openen op eene daartoe opgerichte estrade, met het wijd vermaard stuk : *Patatten met zoete melksaus*, gecomposeerd door *Madame Pinkoog*, ofwel de marsch der *verdoemde zielen*.

Art. 5. De stukken zullen gedurende de uitvoering onpartijdig door twee vermaarde muziekmeesters, die 's noemens hun meester nog niet gevonden hebben, gekeurd worden.

Art. 6. Aan iedere deelnemende maatschappij zal een zilveren gegraveerd eeremetaal geschonken worden.

Art. 7. Er zullen ook verscheidene volksspelen plaats hebben, zooals om het eerst in de herbergen, enz.

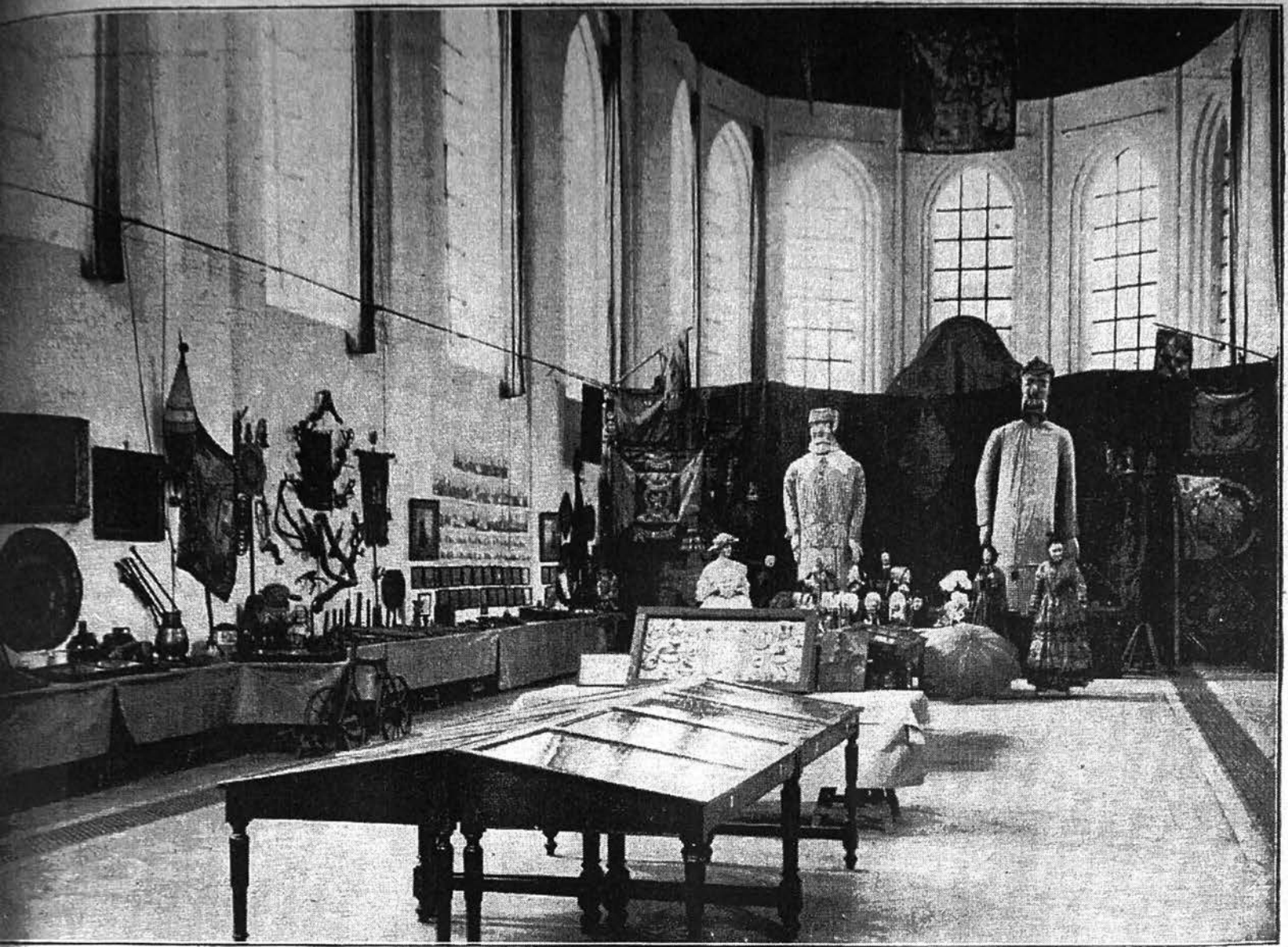
Art. 8. Ten 9 uur 's avonds Prachtig Vuurwerk aan den Castelschen dijk en verders ieder in zijn huis.

Art. 9. De Aftochtsklok zal niet geluid worden voor dat den laatsten stuiver verteerd is.

Art. 10. Alwie dien dag zou twisten of vechten, zal aanstonds door de politie zijn broek uitgetrokken worden en in zijn vliegende vanen naar huis gejaagd worden.

M. De Meyer.

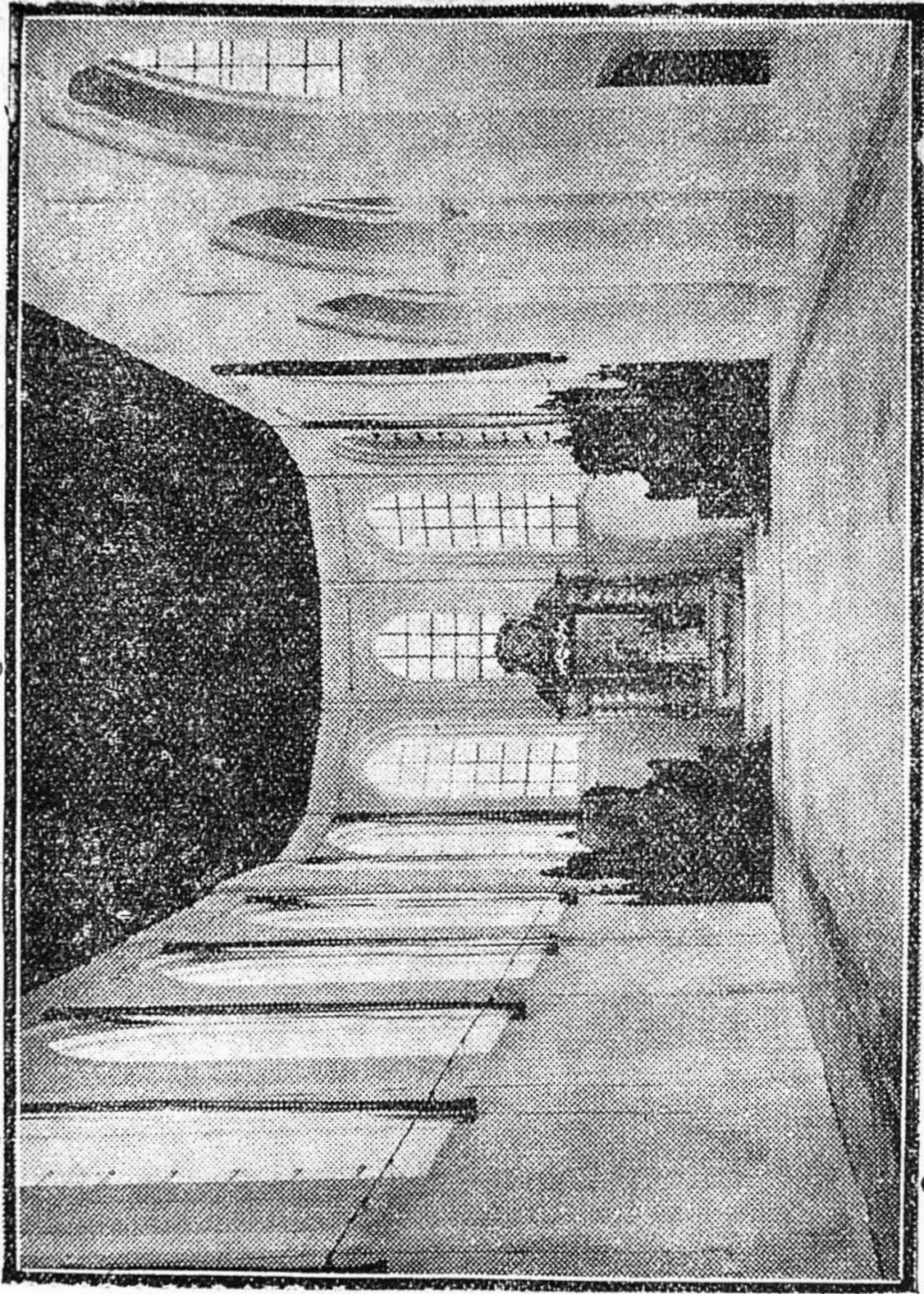

Gezicht op de hoofdbeuk (reuzen der Heuvelpoort, kleederdrachten, houten muziek, enz.)

Gezicht op het koor van de gewezen Kerk der Geschoeide
Karmelieten, thans Folklore-Museum.

Het Lokaal van het Folklore-Museum.

Gelegen in de Lange Steenstraat, hoek der Kuipersstraat, dicht bij het Gravensteen en naast een oude wijk, de typische Plottersgracht, is het nieuw museum ondergebracht in een gebouw vol karakter. Het is bijna geheel opgetrokken uit baksteen en heeft, langs de Kuipersstraat, een zeldzamen voorgevel, veel gelijkende op dien der Bijloke — die van denzelfden tijd dagteekent — en voorzien van een klein torentje op den hoek.

Men noemt het gebouw, het klooster, of liever de kerk der *Onze-Lieve-Vrouwbroeders*, of Geschoeide Karmelieten. Immers, deze kloosterlingen vestigden zich alhier, omstreeks het jaar 1295; zij bouwden een kerk, die in 1334 nochtans nog niet voltrokken was. Aan den voorgevel ziet men nog een venster van 9.50 m. hoog en 3.15 m. breed, boven eene toegemetselde deur. De koor-kapel werd in 1419 gebouwd en men vergrootte dan de kerk door het sluiten der vensters rechts, en het kappen van nieuwe bogen, rustende op vijf pijlers. In 1518 voegde men daar nog zes kapellen bij. Deze kapellen zijn zeer schoon en de bogen in gebeeldhouwde hangsteenen wijzen op den stouten durf van den bouwmeester.

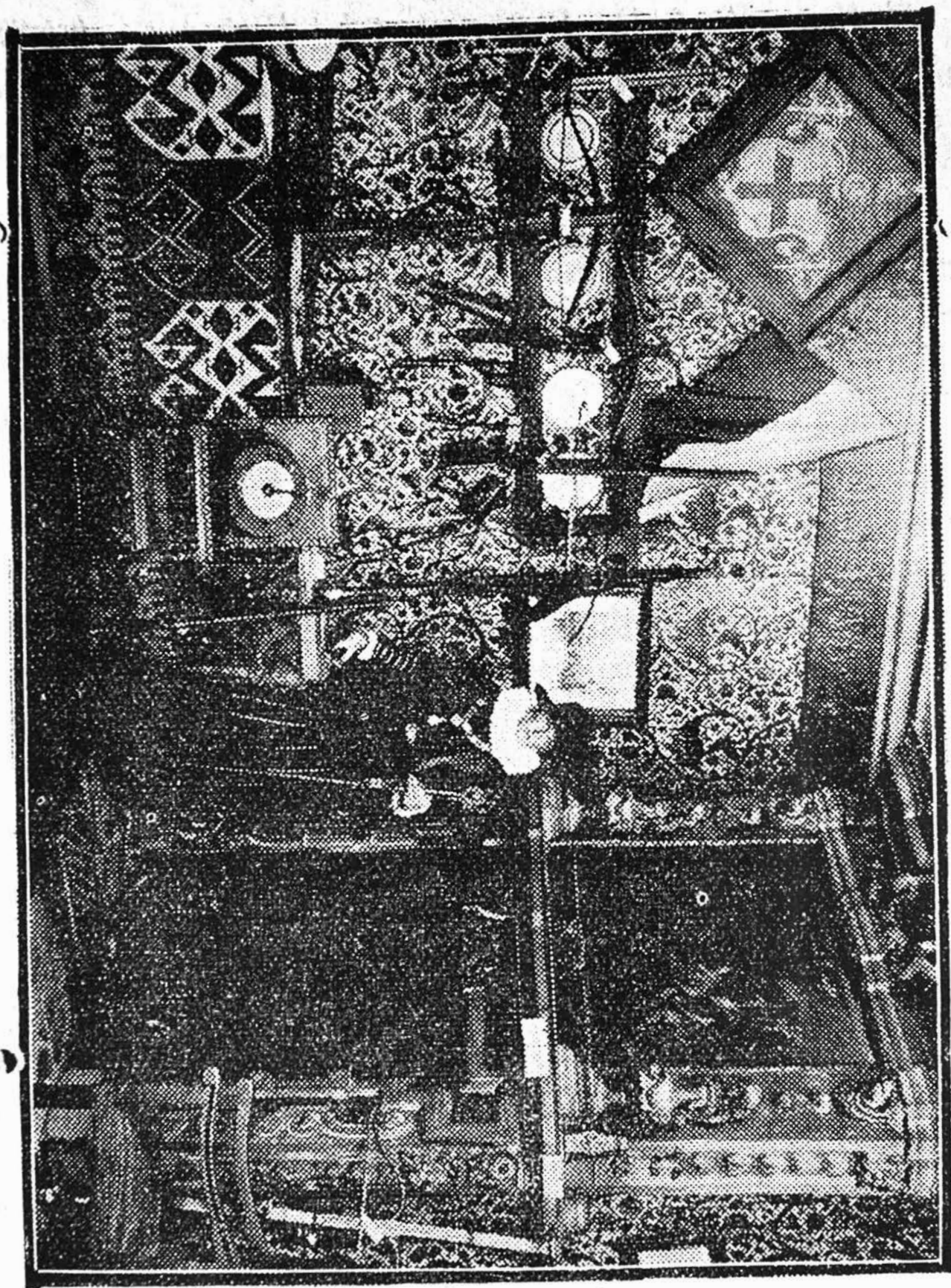
De broeders bleven er tot bij de afschaffing der orde; zij verlieten hun klooster den 27 Januari 1797. Sedertdien werden de gebouwen bewoond door verschillende lieden, maar de kerk alleen bleef bestaan als openbare bidplaats.

Toen, in 1883 de kerk der paters Augustijnen door een brand onbruikbaar werd, deden de paters er de diensten. Zoodra hun kerk was hersteld, werd de kerk der *Onze-Lieve-Vrouwbroeders* gesloten; een deel der meubelen werd aangekocht door de Augustijnen.

Het gebouw, in 1884 door de stad gekocht, werd tot Museum voor Oudheden ingericht, en thans dat de merkwaardige oudheden heerlijk verzameld zijn in de aloude abdij der Bijloke, werd het Museum voor Folklore aldaar ingericht.

De bezoeker zal ook een blik kunnen werpen op de andere gebouwen van het gewezen klooster, namelijk het eigenaardige *Pand* met kloosterhof (Kuipersstraat) en verder aan het oude Ziekenhuis eene gebeeldhouwde kornis kunnen bewonderen (dichtbij het Kaastbalplein).

Gezicht op den stand van het St.-Jorisgilde.

Boekbesprekingen.

De Keyser (Prof. P.) Bargoensch uit het Begin van de twintigste Eeuw. Overdruk uit het Tijdschrift voor Nederl. Taal- en Letterkunde. Deel XLVI, afl. 2, 13 blz.

Dit is een lijst van Bargoensche woorden door Prof. Dr K. opgeteekend in 1916 uit den mond van een achttal Bargoenschsprekende Belgische militairen, geïnterneerd in het kamp van Harderwijk. Schrijver wijst er terecht op, dat de grens tusschen Bargoensch en Jargoensch (d. i. de Vlaamsche streektaal) moeilijk te trekken is, destemeer daar tal van Bargoensche woorden in de gewone omgangstaal gedrongen zijn, b. v. de benamingen der oogen der dobbelsteenen, de namen der geldstukken, de woorden batteren, (vechten, ook wel badderen, uitgesproken), blauwen (verzuimen; de mis, de vesper, de school blauwen), buizen (drinken, Mnl. busen), dokken (geven, vergelijk afdokken), flikken (maken), flikkeren (dansen), flokken (neerliggen), foefelen (onderduims handelen), keet (woning), kwak (druppel jenever), leep (doortrapt), enz.

De meeste woorden vinden wij reeds in *Is. Teirlinck's Woor-denboek van het Bargoensch (1886)* vermeld, alsook in het werk van *De Seyn-Verhougstraete: Het Bargoensch van Roeselare*, aanvulling op de lijst van Is. Teirlinck, ook in de studiën van *P. Hermant* over de *Brusselsche Dieventaal*, in *Brabantsche Folklore*, 2^e jg., blz. 303 en vlg. en 3^e jg. blz 1 en vlg. Dit belet niet, dat dergelijke lijsten hun nut hebben, daar het Bargoensch, misschien nog meer dan andere talen, met den tijd wijzigingen in de beteekenis en den vorm der woorden ondergaat. Zulke lijsten zijn als mijlpalen, die ons toelaten dergelijke veranderingen na te gaan en den levensloop der interessante taal van het zwervend en eigenaardig volkje der foorkramers, leurders, vertinders, dieven, enz. te volgen.

Van Nuffel (P.) - Kermiskost. - Merchtem, M. Sacré, Juli 1927, 36 blz.

Het 81e nummer der werken van P. Van Nuffel is een verzameling opstelletjes van folkloristischen en geschiedkundigen aard met betrekking tot de stad Aalst. Het is aangename volkslektuur. Eenige opstelletjes nochtans schijnen ons van alle belang ontbloot en dienen meer tot bladvuysel. Overproduktie werkt steeds schadelijk, het waarlijk interessante gaat verloren in allerlei beuzelarij. Daarom raden wij schrijver aan meer te schiften, en zijn werk zal veel aan degelijkheid winnen, wat slechts bijdragen kan tot de verwezenlijking van het edel doel, dat hij zich gesteld heeft, nl. bij zijn stadsgenooten belangstelling opwekken voor het luisterrijk verleden van Aalst.

Van Nuffel (P.) - Affligem - Aalst, H. Van den Broeck-Jacobs en Zoon, Juli 1927. 16 blz.

“Stil en eenzaam gezeten tusschen de alsdan nog indrukwekkende puinen van Affligem, schreef, ten jare 1846, wijlen volksvertegenwoordiger Coomans zijn werk *Jeanne Goetghebuer*. Bij vertaling van den Franschen tekst, geven wij daaruit deze enkele bladzijden, die een aantrekkelijken en merkwaardigen terugblik werpen in het leven, gedurende de XIVe eeuw, der aloude voormalige Brabantsche abdij. „ Zoo luidt de inleiding tot deze brochure — een vertaling dus — die twee deelen bevat : Affligem door de eeuwen heen — korten geschiedkundigen schets — en Een Bezoek aan de Adbij in 't jaar 1353.

Cornelissen (J.). - Verslag over het Dienstjaar 1926. Dienst voor geschiedkundige en folkloristische Opzoekingen. Provincie Antwerpen. - Antwerpen, De Vos-Van Kleef, Roodestraat, 44, 20 blz.

Wij moeten den sekretaris van den Antwerpschen dienst gelukwenschen met zijn degelijk en flink opgesteld verslag. Het handelt achtereenvolgens over de ondernomen reizen en verzamelde dokumenten, de voordrachten, de verzamelingen en de briefwisselende leden. In het eerste deel, van ver het belang-

rijkste, wordt eerst het bezocht gebied en de werkwijze bepaalt. Daarna treffen wij er de volgende onderverdeelingen aan : 1) bijzonderheden over sommige gemeenten met betrekking tot het uitzicht, de ligging, enz. ; 2) volkszeden en volkskarakter ; 3) gebruiken (landbouwgebruiken, godsdienstige, doods- en begrafenisgebruiken, het gildeleven, de volksvermaken, de kleederdrachten) ; 4) sagen en legenden ; 5) volkshumor.

Een belangrijke bijdrage tot de folklore van de provincie Antwerpen.

Logeman (Prof. Dr H.) Oude en Nieuwe Straatroepen. Overdruk uit Dietsche Warande en Belfort. - Maart 1927, 32 blz.

De schrijver maakt in deze beknopte studie geen aanspraak op volledigheid, daar zooals hij zelf verklaart, deze korte aantekeningen slechts beoogen, de aandacht op het probleem te vestigen en een ander, beter voorbereid, op te wekken de zaak (nl. het redden voor het nageslacht van de kennis der straatroepen, die stilaan verdwijnen) ten spoedigste aan te pakken en uit te werken. De stof, meest Gentsche straatroepen, wordt door hem in vier categorieën verdeeld : 1) aankondigingen van de overheid (uuraankondigingen 's nachts) ; 2) dienstaanbiedingen (likdoornsnijder, stoelvrechter, herstelling van glas- en aardewerk) , 3) opkopen van waren (oude hoeden, vossen en beenen) ; 4) verkoopen van waren (dagbladen, kapstukken, petroleum, briketten, sprout, pekelharing, sinaasappels). Ieder straatroep, met soms talrijke varianten, wordt uit fonetisch en muzikaal oogpunt bestudeerd. Een tamelijk volledige bibliographie van de stof gaat de eigenlijke studie vooraf. Moge het doel van den schrijver verwezenlijkt worden en dit flink werkje het uitgangspunt worden van een systematisch onderzoek op het gebied der straatroepen !

F. V. Es.

Inhoud.

I^e en IIe Jaargang.

I. Officieël gedeelte.

Een woord vooraf	I, n ^r 1, 3
Vergaderingen	I, n ^r 1, 4 ; n ^r 2, 3 II, 1, 17, 33
Standregelen	I, n ^r 1, 5
Verzoekschrift aan het Provinciaal Bestuur	I, n ^r 1, 7
De Folklore-Tentoonstelling	II, 16, 18, 34, 49

II. Opstellen van algemeenen aard.

Wat is Folklore ? (G. Celis)	I, n ^r 1, 9
Bibliographie van de Vl. Folklore (P. De Keyser)	I, n ^r 1, 12 ; n ^r 2, 4
Landbouwliedereen (F. Van Es)	I, n ^r 14
Het Poppenspel in Vlaanderen (VandenBroucke)	I, n ^r 2, 10
Wat beteekent de " Mei „ op een nieuwgebouwd huis ? (D ^r P. De Keyser)	II, 2
De Draak van het Belfort te Gent (D ^r P. De Keyser)	II, 18
Het Scheerbekken der Gentsche Barbiers (D ^r P. De Keyser)	II, 37
De " Doolhof „ van het Folklore-Museum (D ^r P. De Keyser)	II, 57
Het " Houten Muziek „ van Hamme-Zogge en de Fantasie-Muzieken (M. De Meyer)	II, 62
Het Lokaal van het Folklore-Museum (G. Celis)	II, 74

III. Het Hoekje van den Navorscher	I, n ^r 1, 12 ; n ^r 2, 12 II, 6, 22, 38
------------------------------------	---

IV. Vragenlijsten :

n ^r 1 - Volkshumor	I, n ^r 1, 11
Algemeene Vragenlijst	(Bijvoegsel II, n ^r 1)

V. Zanten : *Volksliederen en Volksrijmpjes*

Driekoningenlied (P. D. K.)	I, n ^r 1, 15
Meilied (P. D. K.)	I, n ^r 1, 16
Landbouwlied (D ^r E. Blancquaert)	II, 7